

نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش‌بینی بهزیستی روانشناختی

رضا دستجردی^۱، ولی‌اله فرزاد^۲، پروین کدیور^۳

چکیده

زمینه و هدف: بهزیستی روانشناختی به عنوان رشد استعدادهای واقعی هر فرد تعریف می‌شود. صفات شخصیتی از جمله متغیرهای مهم در تبیین رفتار در نظر گرفته می‌شوند. مطالعه حاضر با هدف ارزیابی نقش پنج عامل بزرگ شخصیت (سازگاری، وظیفه‌شناسی، روان رنجورخویی، پذیرش و برون‌گرایی)، در پیش‌بینی مؤلفه‌های بهزیستی روانشناختی (پذیرش خود، تسلط محیطی، روابط مثبت با دیگران، هدفمندی در زندگی، رشد فردی و استقلال) انجام شد.

روش تحقیق: در این مطالعه توصیفی از نوع همبستگی، ۴۳۶ نفر (۲۳۲ دختر و ۲۰۴ پسر) بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از کل دانش‌آموزان دبیرستانی شهر بیرجند انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت و مقیاس بهزیستی روانشناختی جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزار SPSS (ویرایش ۱۵) و روش رگرسیون همزمان در سطح معنی‌داری $P < 0/05$ تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: صفت سازگاری، مؤلفه روابط مثبت با دیگران و پذیرش خود را پیش‌بینی نمود. صفت وظیفه‌شناسی، مؤلفه استقلال را پیش‌بینی نمود. صفت روان رنجورخویی، مؤلفه‌های استقلال، روابط مثبت با دیگران، رشد فردی و هدفمندی در زندگی را پیش‌بینی نمود. صفت پذیرش، مؤلفه‌های تسلط محیطی، استقلال، رشد فردی، هدفمندی در زندگی و پذیرش خود را پیش‌بینی نمود. ضرایب بتا نشان‌دهنده قدرت پیش‌بینی هر شش مؤلفه بهزیستی توسط برون‌گرایی بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به نقش با اهمیت صفات شخصیتی در پیش‌بینی مؤلفه‌های بهزیستی روانشناختی، توجه بیشتر به نقش جایگاه‌های تربیتی در پرورش شخصیت ضروری است.

واژه‌های کلیدی: شخصیت، بهزیستی روانشناختی، دانش‌آموزان

مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱۳۹۰؛ ۱۸(۲): ۱۲۶-۱۳۳

دریافت: ۱۳۸۹/۰۹/۲۳ اصلاح نهایی: ۱۳۹۰/۰۶/۰۵ پذیرش: ۱۳۹۰/۰۶/۰۶

^۱ نویسنده مسؤول، مربی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، دانشجوی دوره دکتری روانشناسی، بیرجند، ایران

آدرس: بیرجند- خیابان غفاری- دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

تلفن: ۰۹۱۵۵۶۱۳۱۰۲. نمابر: ۰۵۶۱-۴۴۳۷۸۸۷. پست الکترونیکی: dastdjerd@yahoo.com

^۲ استادیار، دانشکده روانشناسی، دانشگاه تربیت معلم تهران، ایران

^۳ استاد، دانشکده روانشناسی، دانشگاه تربیت معلم تهران، ایران

مقدمه

علم روانشناسی تاکید بیشتری بر بیماری در مقایسه با سلامت، ترس در مقایسه با شهامت و پرخاشگری در مقایسه با عشق داشته است (۱). مروری بر مقالات منتشر شده در یکصد سال گذشته (از ۱۹۰۷ تا ۲۰۰۷) نشان می‌دهد که در مقایسه با ۷۷۶۱۴ مقاله منتشرشده پیرامون تنش، ۴۴۶۶۷ مقاله درباره افسردگی و ۲۴۸۱۴ مقاله پیرامون اضطراب، فقط ۶۴۳۴ مقاله درباره بهزیستی بوده است (۲)؛ با این وجود، در سال‌های اخیر پژوهشگران به طور روزافزونی به مطالعه بهزیستی ذهنی و روانشناختی علاقمند شده‌اند (۱، ۳-۶).

بهزیستی روانشناختی به عنوان رشد استعدادها و واقعی هر فرد تعریف می‌شود (۲) و مفهومی چندمؤلفه‌ای شامل موارد ذیل می‌باشد (۸، ۷):

۱- پذیرش خود: یعنی نگرش مثبت به خود و پذیرش جنبه‌های مختلف خود مانند ویژگی‌های خوب و بد و احساس مثبت درباره زندگی گذشته

۲- روابط مثبت با دیگران: احساس رضایت و صمیمیت از رابطه با دیگران و درک اهمیت این وابستگی‌ها

۳- استقلال: احساس استقلال و اثرگذاری در رویدادهای زندگی و نقش فعال در رفتارها

۴- تسلط بر محیط: یعنی حس تسلط بر محیط، کنترل فعالیت‌های بیرونی و بهره‌گیری مؤثر از فرصت‌های پیرامون

۵- زندگی هدفمند: داشتن هدف در زندگی و باور این که زندگی حال و گذشته معنی‌دار است.

۶- رشد شخصی: احساس رشد با دوام و دستیابی به تجربه‌های نو به عنوان یک موجود دارای استعدادهای بالقوه

پژوهش‌ها نشان می‌دهند که تلاش‌های به عمل آمده به منظور تبیین مفهوم بهزیستی، بر نقش شاخص‌های بهزیستی در دو سطح برون و درون فردی متمرکز است (۹). الگوی پنج عامل بزرگ شخصیت به عنوان چارچوبی با اهمیت در درک ساختار رفتار آدمی، مورد توجه پژوهشگران بوده و اکنون نیز هر کجا به دنبال تبیین رفتار هستند، به عنوان یک متغیر مهم

در نظر گرفته می‌شود. Pekrun و همکاران صفات شخصیت را یکی از منابع درون فردی اثرگذار بر بهزیستی و تجارب تحصیلی معرفی می‌کنند (۱۰). این الگو مشتمل بر پنج عامل نسبتاً پایدار روان رنجورخویی، برون‌گرایی، پذیرش، سازگاری و وظیفه‌شناسی است (۱۱). روان رنجورخویی، به تمایل فرد برای تجربه اضطراب، تنش، خصومت، تکانش‌وری و عزت نفس پایین برمی‌گردد؛ در حالی که برون‌گرایی به تمایل فرد برای مثبت بودن، جرأت‌طلبی و پرانرژی بودن اشاره می‌کند. پذیرش به تمایل فرد برای کنجکاوی، انعطاف‌پذیری و خردورزی اطلاق می‌شود؛ در حالی که سازگاری تمایل فرد برای بخشنده‌گی، مهربانی، سخاوت و همدلی را نشان می‌دهد؛ سرانجام این که وظیفه‌شناسی به تمایل فرد برای منظم بودن، کارا بودن، خود نظم‌بخشی، پیشرفت‌مداری و منطقی بودن اطلاق می‌گردد.

Wood و همکاران رابطه بین روان رنجورخویی با همه ابعاد بهزیستی روانشناختی را منفی گزارش نمودند؛ این رابطه در خصوص پذیرش، مسئولیت‌پذیری و برون‌گرایی، با بهزیستی مثبت و معنی‌دار بود. صفت سازگاری با استقلال، تسلط محیطی، پذیرش خود، روابط مثبت با دیگران و رشد فردی رابطه‌ای مثبت و معنی‌دار و با هدف در زندگی رابطه منفی نشان داد (۱۲).

یکی از عوامل اثرگذار بر آسیب‌پذیری یا بهزیستی افراد، صفات شخصیت آنها است (۱۳). صفات شخصیت از طریق اثرگذاری بر تفسیر فرد از رویدادهای محیطی، فرایند انطباق و سلامت روان‌شناختی و جسمی را تخریب و یا تسهیل می‌کند (۱۴، ۱۵). نتایج سایر مطالعات نشان داده است که از بین پنج عامل بزرگ شخصیت، برون‌گرایی و روان رنجورخویی، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های وضعیت بهزیستی افراد می‌باشند (۱۶، ۱۷).

سازگاری و وظیفه‌شناسی ممکن است به علت پاداش‌های محیطی باشند. یعنی افرادی که سازگار و وظیفه‌شناس هستند، تقویت‌کننده‌های مثبت بیشتری را از

دیگران دریافت می‌کنند و بنابراین ممکن است بهزیستی ذهنی بالاتری را تجربه کنند (۱۸).

این واقعیت در خور توجه است که امروزه در حدود ۲۵٪ تا ۳۰٪ از کل جمعیت هر جامعه به تحصیل اشتغال دارند و ۲۰٪ تا ۲۵٪ از دوره زندگی انسان‌ها در تربیت و کسب شایستگی در مدرسه می‌گذرد (۱۹). مدارس و دانشگاه‌ها نه تنها باید مسؤولیت آموزش و تربیت رسمی دانش‌آموزان و دانشجویان را بپذیرند، بلکه باید برای رشد در همه ابعاد و بویژه در آنچه کیفیت زندگی و بهزیستی نامیده می‌شود نیز کوشا باشند. یادگیرندگان را نباید فقط برای کسب نمرات خوب در محیط‌های آموزشی ترغیب کرد، بلکه باید برای یادگیری و رسیدن به زندگی خوب نیز یاری شوند (۲۰).

این که شخصیت، محور اساسی بحث در زمینه‌هایی مانند یادگیری، انگیزه، درک، تفکر، عواطف و احساسات، هوش سلامت و مواردی از این قبیل است، نه تنها تحقیق در بسیاری از حوزه‌های مذکور را برانگیخته است، بلکه بسیاری از پژوهش‌های معاصر را روی صفات شخصیتی، بهزیستی روانشناختی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان متمرکز نموده است. هدف این پژوهش بررسی نقش صفات شخصیت، در پیش‌بینی بهزیستی روانشناختی دانش‌آموزان است.

روش تحقیق

مطالعه حاضر یک تحقیق توصیفی، از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر بیرجند (۸۹۷۰ نفر) بودند.

حجم نمونه بر اساس مطالعات قبلی و متغیرهای موجود ۳۸۰ نفر به دست آمد. به منظور جبران ریزش احتمالی، این تعداد به ۵۰۰ نفر افزایش یافت.

برای انتخاب گروه نمونه، از روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. ابتدا شهر به پنج منطقه جغرافیایی تقسیم شد؛ سپس از هر منطقه چند مدرسه انتخاب و نمونه‌گیری درون

مدارس به روش تصادفی صورت گرفت.

برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه پنج عاملی و مقیاس‌های بهزیستی روانشناختی استفاده شد (۲۲، ۲۱). پرسشنامه پنج عاملی شخصیت شامل ۴۴ سؤال است که بر روی یک مقیاس پنج درجه‌ای از کاملاً مخالف = ۱ تا کاملاً موافق = ۵ درجه‌بندی می‌شود. ضرایب آلفای کرونباخ برای وظیفه‌شناسی ۰/۸۵، روان رنجورخویی ۰/۸۴، پذیرش ۰/۷۶، برون‌گرایی ۰/۷۲ و سازگاری ۰/۶۰ گزارش شده است (۲۳).

برای سنجش بهزیستی روانشناختی از مقیاس ۸۴ سؤالی استفاده شد. این پرسشنامه دارای شش مقیاس است که هر مقیاس ۱۴ سؤال دارد و پاسخ به هر سؤال بر روی یک طیف ۶ درجه‌ای (از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) مشخص می‌شود. ضریب پایایی به روش بازآزمایی مقیاس بهزیستی روانشناختی ۰/۸۲ و خرده مقیاس‌های پذیرش خود، روابط مثبت با دیگران، خودمختاری، تسلط بر محیط، زندگی هدفمند و رشد شخصی به ترتیب ۰/۷۱، ۰/۷۷، ۰/۷۸، ۰/۷۷، ۰/۷۰ و ۰/۷۸ گزارش شده است (۲۴).

برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS (ویرایش ۱۵) و روش رگرسیون به شیوه همزمان در سطح معنی‌داری $P < 0/05$ استفاده شد.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان در این مطالعه ۴۳۶ نفر از دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر بیرجند بودند؛ از این تعداد ۲۳۲ نفر (۵۶٪) دختر و ۲۰۴ نفر (۴۴٪) پسر بودند. میانگین و انحراف‌معیار سن شرکت‌کنندگان در مطالعه 15 ± 2 سال بود. برای مقایسه دانش‌آموزان دختر و پسر در هر یک از صفات شخصیت و مؤلفه‌های بهزیستی روانشناختی، میانگین و انحراف‌معیار داده‌های مذکور در جدول ۱ ارائه شده است.

برای بررسی نقش صفات شخصیت در پیش‌بینی مؤلفه‌های بهزیستی روانشناختی، از تحلیل رگرسیون همزمان

پذیرش و برون‌گرایی توان پیش‌بینی مؤلفه تسلط محیطی بهزیستی روانشناختی را نشان داد. در مؤلفه استقلال، ضرایب بتای همه صفات شخصیتی معنی‌دار بود. برای مؤلفه روابط مثبت با دیگران، صفت سازگاری، روان رنجورخویی و پذیرش؛ برای رشد فردی، عامل سازگاری، روان رنجورخویی، پذیرش و برون‌گرایی؛ برای هدفمندی، عامل روان رنجورخویی و پذیرش و برای پذیرش خود، عامل سازگاری، روان رنجورخویی، پذیرش و برون‌گرایی دارای ضرایب بتای معنی‌داری بودند.

استفاده گردید. جدول ۲ ماتریس همبستگی داده‌ها را نشان می‌دهد. ضرایب همبستگی به دست آمده، نشان‌دهنده ارتباط قوی بین پنج عامل بزرگ شخصیت مؤلفه‌های بهزیستی روانشناختی است.

برای این که مشخص شود آیا وجود همبستگی بین متغیرهای شخصیت و بهزیستی روانشناختی به معنی توان پیش‌بینی‌کنندگی عوامل شخصیت است، تحلیل رگرسیون به شیوه همزمان انجام گرفت که نتایج آن در جدول ۳ نشان داده شده است. از پنج صفت شخصیتی، روان رنجورخویی،

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار ویژگی‌های شخصیتی و بهزیستی روانشناختی در دو گروه دختر و پسر

متغیر	ابعاد متغیرها	دانش‌آموزان دختر (۲۳۲ نفر)	دانش‌آموزان پسر (۲۰۴ نفر)
پنج عامل بزرگ شخصیت	روان رنجورخویی	۲۲/۶۸±۸/۶۴	۲۳/۶۱±۷/۷۰
	برونگرایی	۲۹/۳۱±۷/۹۴	۲۱/۰۸±۷/۷۵
	پذیرش	۳۱/۳۳±۸/۹۸	۳۲/۱۱±۹/۸۶
	سازگاری	۲۸/۳۳±۷/۸۶	۲۷/۷۱±۶/۹۲
	وظیفه‌شناسی	۲۷/۶۸±۸/۳۹	۲۷/۶۲±۸/۶۶
بهزیستی روان‌شناختی	پذیرش خود	۵۲/۴۷±۱۶/۴۰	۵۰/۵۶±۱۵/۳۰
	تسلط محیطی	۵۰/۹۲±۱۴/۷۳	۴۶/۱۸±۱۵/۷۵
	روابط مثبت با دیگران	۴۶/۱۲±۱۵/۸۹	۳۹/۳۵±۱۴/۵۰
	هدفمندی در زندگی	۴۹/۱۰±۱۶/۲۲	۴۳/۲۶±۱۵/۸۵
	رشد فردی	۵۹/۱۹±۱۱/۹۹	۵۳/۸۸±۱۴/۴۵
	استقلال	۵۰/۲۵±۱۴/۱۶	۴۸/۲۵±۱۳/۳۰

جدول ۲- همبستگی‌های درونی بین صفات شخصیت و بهزیستی روانشناختی (۴۳۶ نفر)

متغیرها										۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
صفات شخصیت	وظیفه‌شناسی																		
	روان رنجورخویی	-۰/۹۱																	
	پذیرش	۰/۹۲	-۰/۸۸																
	برونگرایی	۰/۱۶	-۰/۲۰	۰/۱۰															
	سازگاری	۰/۹۲	-۰/۹۱	۰/۸۹	۰/۲۸														
بهزیستی روانشناختی	پذیرش خود	۰/۸۴	-۰/۸۴	۰/۸۵	۰/۳۷	۰/۸۸													
	تسلط محیطی	۰/۸۲	-۰/۸۳	۰/۸۲	۰/۳۱	۰/۸۳	۰/۸۱												
	روابط مثبت با دیگران	۰/۸۶	-۰/۸۹	۰/۸۵	۰/۱۹	۰/۸۰	۰/۷۹	۰/۸۳											
	هدفمندی در زندگی	۰/۸۴	-۰/۸۳	۰/۸۳	۰/۱۷	۰/۸۳	۰/۸۰	۰/۸۲	۰/۸۸										
	رشد فردی	۰/۵۶	-۰/۶۱	۰/۵۴	۰/۴۹	۰/۵۸	۰/۶۳	۰/۵۷	۰/۴۷	۰/۳۵									
	استقلال	۰/۶۱	-۰/۶۴	۰/۶۳	۰/۲۰	۰/۶۶	۰/۷۲	۰/۶۷	۰/۶۲	۰/۳۵	۰/۴۷	۰/۶۵	۰/۶۷	۰/۷۲	۰/۶۶	۰/۲۰	۰/۶۳	۰/۶۴	۰/۶۱

در ماتریس فوق همه روابط و همبستگی‌ها با $P < ۰/۰۵$ معنی‌دار است.

جدول ۳- بتاها، خطاهای استاندارد، بتاهای استاندارد شده و سطوح معنی‌داری برای تحلیل رگرسیون صفات شخصیت و بهزیستی روانشناختی

بهزیستی روانشناختی	متغیرهای مستقل	بتا	خطاهای استاندارد	بتای استاندارد	سطح معنی‌داری
تسلط محیطی	سازگاری	۰/۱۳۸	۰/۱۵۴	۰/۰۶۷	N.S.*
	وظیفه‌شناسی	-۰/۰۳۷	۰/۱۴۲	-۰/۰۲۱	N.S.
	روان‌رنجوری	-۰/۶۷۴	۰/۱۲۲	-۰/۳۵۵	P<۰/۰۰۱
	پذیرش	۰/۷۴۸	۰/۱۰۹	۰/۴۵۷	P<۰/۰۰۱
	برون‌گرایی	۰/۳۰۸	۰/۰۴۵	۰/۱۷۷	P<۰/۰۰۱
استقلال	سازگاری	۰/۷۸۹	۰/۲۰۹	۰/۴۲۵	P<۰/۰۰۱
	وظیفه‌شناسی	-۰/۴۶۵	۰/۱۹۳	-۰/۲۸۷	P<۰/۰۱
	روان‌رنجوری	-۰/۳۸۳	۰/۱۶۶	-۰/۲۲۵	P<۰/۰۵
	پذیرش	۰/۴۷۱	۰/۱۴۹	۰/۳۲۱	P<۰/۰۵
	برون‌گرایی	۰/۰۷۹	۰/۰۶۱	۰/۰۵۱	N.S.
روابط مثبت	سازگاری	۰/۴۲۶	۰/۱۳۳	۰/۲۰۳	P<۰/۰۰۱
	وظیفه‌شناسی	۰/۰۹۵	۰/۱۲۲	۰/۰۵۲	N.S.
	روان‌رنجوری	-۰/۹۱۷	۰/۱۰۶	-۰/۴۷۶	P<۰/۰۰۱
	پذیرش	۰/۳۴۶	۰/۰۹	۰/۲۰۸	P<۰/۰۰۱
	برون‌گرایی	۰/۰۳۰	۰/۰۳۹	۰/۰۱۷	N.S.
رشد فردی	سازگاری	-۰/۴۵۸	۰/۱۹۱	-۰/۲۵۳	P<۰/۰۱
	وظیفه‌شناسی	-۰/۰۰۹	۰/۱۷۶	-۰/۰۰۵	N.S.
	روان‌رنجوری	-۰/۹۰۰	۰/۱۵۲	-۰/۵۴۳	P<۰/۰۰۱
	پذیرش	۰/۳۶۶	۰/۱۳۶	۰/۲۵۶	P<۰/۰۵
	برون‌گرایی	۰/۶۵۰	۰/۰۵۶	۰/۴۲۸	P<۰/۰۰۱
هدمندی	سازگاری	۰/۳۰۳	۰/۱۶۹	۰/۱۳۸	N.S.
	وظیفه‌شناسی	۰/۳۲۶	۰/۱۵۶	۰/۱۷۰	N.S.
	روان‌رنجوری	-۰/۶۰۸	۰/۱۳۵	۰/۳۰۳	P<۰/۰۱
	پذیرش	۰/۴۹۳	۰/۱۲۰	۰/۲۸۴	P<۰/۰۰۱
	برون‌گرایی	۰/۰۲۷	۰/۰۵۰	۰/۰۱۵	N.S.
پذیرش خود	سازگاری	۰/۷۲۱	۰/۱۳۶	۰/۳۳۷	P<۰/۰۰۱
	وظیفه‌شناسی	۰/۰۴۵	۰/۱۲۵	۰/۰۳۴	N.S.
	روان‌رنجوری	-۰/۲۳۸	۰/۱۰۸	-۰/۱۲۱	P<۰/۰۵
	پذیرش	۰/۶۶۹	۰/۰۹۶	۰/۳۹۵	P<۰/۰۰۱
	برون‌گرایی	۰/۳۷۱	۰/۰۴۰	۰/۲۰۷	P<۰/۰۰۱

N.S.: بدون تفاوت معنی‌دار آماری

بحث

گذاشته و تفسیر آنها را از رفتار افرادی که با آنها در ارتباط هستند، مثبت نماید. صفات شخصیت از طریق اثرگذاری بر تفسیر فرد از رویدادهای محیطی، فرایند انطباق و سلامت روان‌شناختی و جسمی را تخریب و یا تسهیل می‌کند (۱۴). وقتی فردی در روابط بین فردی مؤثر باشد، نوع نگاه و تفسیرش از خود نیز تغییر می‌کند و بنابراین پذیرش خود به

بر اساس نتایج این مطالعه صفت سازگاری، مؤلفه‌های استقلال، رشد فردی، روابط مثبت با دیگران و پذیرش خود را پیش‌بینی می‌کند. افرادی که سازگاری در آنان قوی باشد، بخشنده‌گی، مهربانی، سخاوت و همدلی نشان می‌دهند؛ این ویژگی‌ها می‌تواند بر نوع نگرش فرد نسبت به دیگران اثر

عنوان یک ویژگی افراد سالم گسترش می‌یابد؛ این افراد قادرند نگرش مثبت به خود و پذیرش واقع‌بینانه‌ای از جنبه‌های مختلف وجودی خود داشته باشند؛ این یافته با مطالعه Wood و همکاران همخوانی دارد (۱۲).

در این مطالعه، وظیفه‌شناسی که تمایل فرد برای منظم بودن، کارا بودن، قابلیت اعتماد و اتکا، خودنظم بخشی و پیشرفت‌مداری است، تنها مؤلفه استقلال را پیش‌بینی نمود. استقلال یعنی اثرگذاری در رویدادهای زندگی و نقش فعال در رفتارها؛ بنابراین افرادی که وظیفه‌شناسی و مسئولیت‌پذیری بالاتری دارند، در بسیاری از مواقع در تصمیمات روزمره که مستلزم تصمیم‌گیری‌هایی است که در آن باید بعضی چالش‌ها و عوامل فشار آور و الزام‌کننده بیرونی را نادیده گرفت، مستقل عمل می‌کنند. افرادی که صفت شخصیتی وظیفه‌شناسی پایینی دارند، قادر نیستند وقتی تحت فشار نیروهای بیرونی قرار می‌گیرند، فارغ از این عوامل بهترین تصمیمات مبتنی بر مسئولیت و وظیفه را اعمال نمایند.

روان رنجورخویی، همه مؤلفه‌های بهزیستی روانشناختی را به صورت منفی پیش‌بینی نمود. Wood و همکاران رابطه بین روان رنجورخویی با همه ابعاد بهزیستی روانشناختی را منفی گزارش نمودند (۱۲). روان رنجورخویی به تمایل فرد برای تجربه اضطراب، تنش، ترحم‌جویی، خصومت، تکانش‌وری، افسردگی و عزت نفس پایین برمی‌گردد. افرادی که صفت روان رنجورخویی در آنها قوی‌تر از سایر صفات شخصیتی است، مکرراً در وضعیت‌های سلامت و بهزیستی نمرات پایین‌تری کسب می‌کنند. افراد روان رنجورخو به آنچه دارند، یا به اتفاقاتی که پیرامون آنان رخ می‌دهد، با یک ارزیابی و نگاه منفی به تفسیر، نتیجه‌گیری و عمل می‌پردازند؛ بنابراین، چنین ویژگی‌هایی می‌تواند روابط اجتماعی آنان را محدود و یا دچار آسیب کند؛ خودشکوفایی و زمینه‌های آن را سست و تضعیف نماید؛ اکتشاف برای دستیابی به هویت موفق را با تردیدهای جدی روبه‌رو نموده و در چنین حالتی شرایط مساعد برای رشد و بالندگی را از فرد سلب کند و در

نتیجه بهزیستی روانشناختی را خدشه دار سازد. در این مطالعه، صفت پذیرش نیز توانست همه مؤلفه‌های تسلط محیطی، استقلال، روابط مثبت با دیگران، رشد فردی، هدفمندی در زندگی و پذیرش خود را به صورت مثبت پیش‌بینی نماید. پذیرش، به تمایل فرد برای کنجکاوی، عشق به هنر، هنرمندی، انعطاف‌پذیری و خردورزی اطلاق می‌شود؛ چنین یافته‌ای این نکته را به ذهن متبادر می‌سازد که وقتی این ویژگی در فردی قوی باشد، می‌تواند بر گستره روابط اجتماعی، فراهم نمودن زمینه‌های رشد شخصی و خوش‌بینی اثر گذاشته، با ارضای نیازهای اساسی روانشناختی، ابعاد مختلف فردی را تحت تأثیر قرار دهد، سبب عملکرد تحصیلی مطلوب و رشد باورهای خود کارآمدی در فرد گردد.

نتایج این مطالعه نشان داد که برون‌گرایی مؤلفه‌های پذیرش خود، رشد فردی و تسلط محیطی را پیش‌بینی می‌نماید؛ این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های قبلی همخوانی دارد (۱۲، ۱۶-۱۸). برون‌گرایی به تمایل فرد برای مثبت بودن، جرأت‌طلبی، پرانرژی بودن و صمیمی بودن اشاره می‌کند. افراد برون‌گرا مردم‌آمیز و معاشرتی هستند و هرچه گستره شبکه روابط اجتماعی بیشتر باشد، بهزیستی روانشناختی نیز افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری

شخصیت یکی از مهمترین پیش‌بینی‌کننده‌های سلامت و موفقیت هر فرد می‌باشد و شکل‌گیری شخصیت از هر دو عامل وراثت و محیط به صورت تعاملی اثر می‌پذیرد؛ تقویت ساختارهای تربیتی خانواده، تسهیل روابط و الگوهای مناسب رفتاری در مراکز آموزشی، شغلی و اداری، توجه به نقش رسانه‌های ارتباط جمعی، توسعه زیرساخت‌های اقتصادی- فرهنگی و سیاسی و ... به عنوان عوامل محیطی می‌تواند در شکل‌گیری و پرورش شخصیت‌های سالم کمک‌کننده باشد.

منابع:

- 1- Myers DG. Psychology. 9th ed. New York: Worth Publishers; 2009.
- 2- Vazquez C, Hervas G, Rahona JJ, Gomez D. Psychological well-being and health. Contributions of positive psychology. Annuary of Clinical and Health Psychology. 2009; 5: 15-27.
- 3- Bertocci D, Hirsch E, Sommer W, Williams A. Student mental health needs: survey results and implications for service. J Am Coll Health. 1992; 41(1): 3-10.
- 4- Hayes JA. What does the brief symptom inventory measure in college and university counseling center clients? Journal of Counseling Psychology. 1997; 44(4): 360-67.
- 5- Manthorpe J, Stanley N. Students' Mental Health Needs: Problems and Responses. 1st ed. London: Jessica Kingsley; 2002.
- 6- Roberts R, Golding J, Towell T, Weinreb I. The effects of economic circumstances on British students' mental and physical health. J Am Coll Health. 1999; 48(3): 103-109.
- 7- Ryff CD, Keyes CL. The structure of psychological well-being revisited. J Pers Soc Psychol. 1995; 69(4): 719-27.
- 8- Ryff CD, Singer B. The contours of positive human health. Psychological Inquiry. 1998; 9(1): 1-28.
- 9- Konu A, Rimpelä M. Well-being in schools: a conceptual model. Health Promot Int. 2002; 17(1): 79-87.
- 10- Pekrun R, Goetz T, Titz W, Perry RP. Academic emotions in student' self-regulated learning and achievement: A program of qualitative and quantitative research. Educational Psychologist. 2002; 37(2): 91-105.
- 11- Korotkove D, Hannah TE. The five-factor model of personality: strengths and limitations in predicting health status, sick-role and illness behavior. Personality and Individual Differences. 2004; 36(1): 187-99.
- 12- Wood AM, Joseph S, Maltby J. Gratitude predicts psychological well-being above the Big Five facets. Personality and Individual Differences. 2009; 46(4), 443-47.
- 13- Cooper CL. Theories of organizational stress. USA: Oxford University; 2000.
- 14- Kaplan HB. Psychological stress: perspectives on structure, theory, life-course, and methods. 1st ed. USA: Academic Press; 1996.
- 15- Grant S, Langan-Fox J, Anglim J. The big five traits as predictors of subjective and psychological well-being. Psychol Rep. 2009; 105(1); 205-31.
- 16- Hayes N, Joseph S. Big 5 correlate of three measures of subjective well-being. Personality and Individual Differences. 2003; 34 (4): 723-27.
- 17- Diener E, Diener M, Diener C. Factors predicting the subjective well-being of nations. J Pers Soc Psychol. 1995; 69(5): 851-64.
- 18- Fujita F, Diener E, Sandvik E. Gender differences in negative affect and well-being: the case for emotional intensity. J Pers Soc Psychol. 1991; 61(3): 427-34.
- 19- Moayyeri M T. Problems of Education. Tehran: Amir Kabir press; 2005. [Persian]
- 20- Negovan V. Dimensions of students' psychosocial well-being and their measurement: Validation of a students' Psychosocial Well Being Inventory. Europe's Journal of Psychology. 2010; 2: 85-104.
- 21- John OP, Robins RW, Pervin LA. Handbook of Personality, Theory and Research. 3rd ed. USA: The Guilford Press; 2010.
- 22- Ryff CD. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. Journal of Personality and Social Psychology. 1989 ; 57(6): 1069-81.
- 23- Shokri O, DaneshvarPour Z; Askari A. Gender Differences in Academic Performance: The Role of Personality Traits. Journal of Behavioral Sciences (JBS). 2008; 2(2): 127-42. [Persian]
- 24- Bayani AA, Kouchaki AM, Bayani A. Reliability and Validity of Ryff's Psychological Well-being Scales. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 2008; 14(2): 146-51. [Persian]

The role of five big personality factors in predicting psychological well-being

R. Dastjerdi¹, V. Farzad², P. Kadiva³

Background and Aim: Psychological well-being is defined as the development of real talents of each individual. Personality traits are considered as important variables for explanation of behavior. This study was aimed to investigate the role of five big personality factors (adaptability, loyalty, neuroticism, acceptance and extraversion) in predicting components of psychological well-being (self-acceptance, environmental mastery, positive relations with other purpose in life, personal growth and autonomy).

Materials and Methods: In this correlational-descriptive study, 436 students (232 female and 204 male) were selected based on cluster sampling method from all Birjand's high schools. Data were collected by means of the five big personality factors and the psychological well-being scales. Data were analyzed by SPSS (version 15) using Linear Regression at the significant level of $P < 0.05$.

Results: Adoptability trait predicted the positive relationships with others and self-acceptance. Loyalty trait predicted autonomy. Neuroticism trait, predicted autonomy, positive relationships with others, personal growth and purpose in life. Acceptation trait predicted environmental mastery, autonomy, personal growth, purpose in life and self-acceptance. Beta coefficient showed that six components of psychological well-being can be predicted by extraversion trait.

Conclusion: Regarding the important role of personality traits in predicting components of psychological well-being, more attention to the role of educational statues in development of personality is essential.

Key Words: Personality, Psychological well-being, Students

Journal of Birjand University of Medical Sciences. 2011; 18(2): 126-133

Received: January 13, 2011 Last Revised: August 27, 2011 Accepted: August 28, 2011

¹ Corresponding Author; M.Sc.in Psychology, Faculty of Paraclinic, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran
dastdjerdi@yahoo.com

² Assistant Professor ,Department of Psychology, Faculty of Psychology, Tehran Teacher Training, Tehran ,Iran

³ Professor ,Department of Psychology, Faculty of Psychology, Tehran Teacher Training, Tehran ,Iran